

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه:	الوانی، سیدمهدی، ۱۳۳۳ -
عنوان و نام پدید آور:	مبانی حکمرانی: نظریه‌ها و کاربردها/ مولفان سیدمهدی الوانی، لیلا شمس؛ زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه.
مشخصات نشر:	تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری:	د، [۱]، ۳۶۶ ص. وزیری.
فروست:	انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ ۶۹۸.
شابک:	۵۶۸-۰-۲۱۷-۹۶۴-۹۷۸: ۱۸۰۰۰۰ تومان
وضعیت فهرست:	فیبا
یادداشت:	کتابنامه: ص. ۳۶۵ - ۳۶۶.
موضوع:	مدیریت دولتی
موضوع:	Public administration
موضوع:	دولت
موضوع:	State
موضوع:	حاکمیت
موضوع:	Sovereignty
شناسه افزوده:	شمس، لیلا، ۱۳۶۳-
شناسه افزوده:	دانشگاه علامه طباطبائی.
رده‌بندی کنگره:	JF ۱۳۵۸
رده بندی دیوئی:	۳۵۱
شماره کتابشناسی ملی:	۹۳۷۱۸۷۲

مبانی حکمرانی نظریه‌ها و کاربردها

مؤلفان:

دکتر مهدی الوانی

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

لیلا شمس

مبانی حکمرانی

نظریه ها و کاربردها

مؤلفان:

دکتر مهدی الوانی

لیلا شمسی

زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه

شابک: ۰-۵۶۸-۲۱۷-۹۶۴-۹۷۸

سرپرستار: دکتر زهرا محمدیان

سرپرستار: دکتر زهرا محمدیان

طراح جلد: سمیرا حاجی گلدی

صفحه آرا: فردین دارابی

ناظر فنی: عبدالرضا گودرزی

شمارگان: ۱۰۰

مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ صندوق پستی: ۱۵۸۱۵/۳۴۸۷

فروشگاه آنلاین انتشارات book.atu.ac.ir

سایت مرکز چاپ و انتشارات press.atu.ac.ir

سایت فروشگاه الکترونیکی <https://mybooket.com/atu>

آدرس فروشگاه مرکزی: تهران انتهای بلوار دهکده المپیک، دانشگاه علامه طباطبائی

نیش درب ورودی میدان ورزش تلفن: ۴۸۳۹۲۶۵۹ همراه: ۰۹۹۰۲۴۹۹۹۸۵

قیمت: ۱۸۰۰۰۰ تومان

چاپ اول ۱۴۰۲

فهرست مطالب

پیشگفتار.....خ

فصل اول: مبانی و مفاهیم حکمرانی

معانی، مضامین و روایات حکمرانی.....	۸
نوآوری‌ها و تمایزات مفهومی در مدل‌سازی حکمرانی.....	۱۴
حکمرانی شبکه‌ای.....	۱۴
حکمرانی چند سطحی.....	۱۹
معنای حکمرانی در گذار از حکومت به حکمرانی.....	۲۳
وجه مشترک تعاریف حکمرانی.....	۳۴

فصل دوم: سیر تحول و پیشینه حکمرانی

نگاهی به گذشته: مدیریت دولتی سنتی.....	۴۴
مدیریت دولتی نوین.....	۴۶
حکمرانی عمومی نوین.....	۵۰
پیشینه حکمرانی عمومی نوین.....	۵۹
مواضع نظری الهام‌بخش و کشورهای نمونه در حکمرانی عمومی نوین.....	۶۹
اهداف و ابزارهای حکمرانی عمومی نوین.....	۸۱
جایگاه حکمرانی عمومی نوین در الماس حکمرانی.....	۸۴

ب مبانی حکمرانی (نظریه‌ها و کاربردها)

نتایج تجربی حکمرانی عمومی نوین	۹۱
آونگ تحول، تکامل و انقلاب پارادایم‌های حکمرانی	۹۶
مقایسه پارادایم‌های مختلف حکمرانی	۱۰۰
مفروضات پارادایم‌های مختلف حکمرانی درباره رفتار انسان	۱۰۸

فصل سوم: مفاهیم و تمهیدات اجرایی حکمرانی

شبکه	۱۲۵
اهمیت ارتباطات میان کنشگران در شبکه	۱۲۹
تحلیل و تصویرسازی الگوی ارتباطات در شبکه	۱۳۱
بررسی حکمرانی مشارکتی در شبکه‌های هدف محور	۱۳۶
مشارکت عمومی	۱۴۰
تعریف و اهمیت مشارکت عمومی	۱۴۱
مضامین اصلی نظریه‌های مشارکت	۱۴۶
چالش‌های طراحی فرایندهای مشارکت	۱۵۰
جهت‌گیری‌های آینده در نظریه‌های مشارکت در حکمرانی	۱۵۲
اعتماد	۱۵۵
نوع دوستی	۱۵۹
حکمرانی روابط	۱۶۰
سیگنال دهی ارتباطی	۱۶۸
کنترل افقی	۱۷۰
شفافیت	۱۷۱
شفافیت از دیدگاه دولت	۱۷۲
شفافیت از دیدگاه عمومی	۱۷۷
شفافیت از دیدگاه جامعه مدنی و بخش خصوصی	۱۸۰
هدایت، حکمرانی و حکمرانی پذیری	۱۸۲
مفهوم هدایت	۱۸۵
نقد و بسط مفهوم هدایت	۱۸۷

فهرست مطالب ت

از هدایت به حکمرانی و فراتر از آن.....	۱۹۰
ابزارهای نرم و سخت حکمرانی.....	۱۹۴
انواع ابزارهای سخت و نرم حکمرانی.....	۱۹۶
بررسی ابزارهای حکمرانی.....	۲۰۰
مسائل جاری در ابزارهای حکمرانی.....	۲۰۳

فصل چهارم: انواع مدل های حکمرانی

حکمرانی مشارکتی.....	۲۱۷
تعریف حکمرانی مشارکتی.....	۲۱۸
کارکردهای حکمرانی مشارکتی.....	۲۲۱
مشترکات تعاریف حکمرانی مشارکتی.....	۲۲۲
بستر حکمرانی مشارکتی.....	۲۲۴
چالش های حکمرانی مشارکتی.....	۲۲۸
حکمرانی تنظیم گرایانه.....	۲۳۰
شیوه های جدید حکمرانی تنظیم گرایانه.....	۲۳۳
فقدان راه حل قطعی در حکمرانی تنظیم گرایانه.....	۲۳۶
حکمرانی تنظیم گرایانه و مسائل دشوار و پیچیده.....	۲۴۱
حکمرانی روان شناختی.....	۲۴۴
کاربست مفاهیم رفتاری در خط مشی عمومی.....	۲۴۸
ابزارها، فنون و تخصص در حکمرانی روان شناختی.....	۲۵۰
حکمرانی دیجیتال.....	۲۵۶
تعریف حکمرانی دیجیتال.....	۲۵۶
ابعاد حکمرانی دیجیتال.....	۲۵۸
چارچوب مدیریت حکمرانی دیجیتال.....	۲۶۰
ارزش های عمومی حکمرانی دیجیتال.....	۲۶۱
بستر استراتژیک / سیاست در چارچوب مدیریت حکمرانی دیجیتال.....	۲۶۳
مدیریت محیط خارجی در چارچوب مدیریت حکمرانی دیجیتال.....	۲۶۷

ث مبانی حکمرانی (نظریه‌ها و کاربردها)

۲۷۰	مدیریت منابع در حکمرانی دیجیتال
۲۷۲	مدیریت مخاطرات حریم خصوصی و امنیتی در حکمرانی دیجیتال
۲۷۵	سیستم‌های مدیریت عملکرد حکمرانی دیجیتال
۲۷۷	ظرفیت‌سازی در حکمرانی دیجیتال
۲۸۰	فرا حکمرانی
۲۸۲	پیشینه فرا حکمرانی
۲۸۴	رویکردهای نظری فرا حکمرانی
۲۹۱	برقراری ارتباط میان حکومت و حکمرانی از طریق فرا حکمرانی
۲۹۳	اهداف، ابزارها و اشکال فرا حکمرانی
۲۹۵	فرا حکمرانی اداری و سیاسی
۲۹۸	چالش‌های فرا حکمرانی

فصل پنجم: چالش‌ها و نگاهی به آینده حکمرانی

۳۰۹	چالش کارایی و اثربخشی حکمرانی
۳۱۳	چالش مشروعیت دموکراتیک حکمرانی
۳۱۶	مباحثه بر سر دوگانگی‌های حکمرانی عمومی نوین
۳۲۴	دیدگاه‌های جهانی درباره حکمرانی
۳۲۴	حکمرانی و جهانی شدن
۳۲۸	شکل‌گیری حکمرانی جهانی
۳۳۲	حکمرانی جهانی به‌عنوان یک دیدگاه با چندین کنشگر
۳۳۷	محدودیت‌های حکمرانی جهانی
۳۴۴	دستور کار پژوهشی برای آینده حکمرانی عمومی و ارائه خدمات عمومی
۳۴۶	پژوهش‌های مربوط به مبانی
۳۴۸	پژوهش‌های مربوط به معماری
۳۵۰	پژوهش‌های مربوط به پایداری
۳۵۱	پژوهش‌های مربوط به ارزش‌ها
۳۵۳	پژوهش‌های مربوط به مهارت‌های ارتباطی

فهرست مطالب ج

۳۵۶	 پژوهش‌های مربوط به پاسخگویی
۳۵۷	 پژوهش‌های مربوط به ارزشیابی
۳۶۴	 کلام آخر

پیشگفتار

بر آن بودم تا به رسم معمول نویسندگان مقدمه‌ای بنویسم که چکیده‌ای از مطالب کتاب و آینه تمام نمای آن باشد. چندین پیش‌نویس تهیه کردم و در آن‌ها از معانی و مفاهیم گوناگون و متنوع حکمرانی مانند عمل دولت، سیاست‌ورزی، حکومت‌داری، اداره امور عمومی، فرمانروایی بر جامعه، قدرت فائقه حکومت، کنشگری سیاسی، هدایت شهروندان، شبکه‌های حکمروایی و نظام سلطه قانونمند نام بردم.

در نگاهی دیگر حکمرانی را همچون منشوری تصویر کردم که جلوه‌های مختلفی دارد و هر اندیشمندی براساس ادراک خود، جنبه‌ای از آن را برگزیده و راجع به آن سخن گفته است. فرضاً گروهی آن را ادامه و توسعه مدیریت دولتی یا اداره عمومی دانسته‌اند که در آن خط‌مشی‌گذاری و عنایت به سیاست جنبه غالب پیدا کرده است. بعضی دیگر حکمرانی را ساختاری دانسته‌اند که روح و جان مشارکت و شراکت مردمان با حکمرانان است و این همگرایی و همراهی است که تحقق‌بخش حکمرانی است. در توصیف و تبیین دیگری حکمرانی را در قالب شبکه تحلیل کرده‌اند و آن را مجموعه‌ای از نهادها و سازمان‌های مرتبط، متعامل و بهره‌دهنده و بهره‌گیرنده از هم قلمداد نموده‌اند. برخی نیز حکمرانی را از جهت ارزش‌آفرینی و خلق ارزش برای جامعه و مردمان، مهم انگاشته‌اند و محترم شمرده‌اند. خلاصه آنکه هر نظریه‌پرداز و عالمی از ظن خود به حکمرانی تجسم بخشیده و آن را تعریف کرده است.

در این اغتشاش و گوناگونی مفهومی یافتن تعریفی که شمولیت داشته باشد و بر سر آن اجماعی نسبی برقرار باشد، عملی نبود، بنابراین آن را کنار نهادم و به شیوه‌ای که

د مبانی حکمرانی (نظریه‌ها و کاربردها)

«خط‌مشی‌گذاری عمومی» را سال‌ها پیش در کتاب مربوط به آن پیش گرفته بودم، روی آوردم. در آن کتاب به علت کثرت تعاریف مختلف در مورد خط‌مشی عمومی و دشواری رسیدن به یک تعریف جامع، از هر تعریف یک ویژگی اصلی را برگزیدم و خط‌مشی عمومی را براساس ویژگی‌ها و کارکردهای مختلف آن تعریف کردم؛ اما در مورد حکمرانی چنین شیوه‌ای نیز پاسخگو نشد و از آن دست برکشیدم.

پس هر چه بر این منوال نوشته بودم نپسندیدم و کنار نهادم و به خود گفتم شاید راه صواب آن باشد که این مهم را به خوانندگان عزیز که کتاب را خوانده‌اند واگذارم و آنان با توجه به معانی، مضامین و روایات ذکرشده در کتاب، سیر تحولات و پیشینه موضوع، تمهیدات اجرایی تحقق حکمرانی، انواع مدل‌های حکمرانی و چالش‌های پیش روی آن، خود مقدمه‌ای بنویسند که نام مؤخره بر آن زینده‌تر است. بر خود نهیب زدم که چرا این حق را دارم که نظراتم را در قالب مقدمه و قبل از آنکه خواننده کتاب را خوانده باشد به او تحمیل و تلقین کنم و برداشت‌های شخصی‌ام را مبنای اصلی کتاب جلوه دهم. بدین ترتیب خوانندگان را از کسوت تماشاگری به نقش بازیگری ارتقا می‌بخشم و می‌خواهم که پس از مطالعه کتاب آنچه را برداشت کرده‌اند مقدمه تلقی کنند و نویسندگان اثر را در این تجربه شریک خود بدانند و نظرات خود را اعلام فرمایند.

در مقاله‌ای می‌خواندم که افتادن سیب از درخت در دوره‌های مختلف با برداشت‌های مختلفی همراه بوده است، و در ایامی قبل از قرون ۱۷ و ۱۸ آن را مشیت الهی می‌دانستند، در قرون ۱۸ و ۱۹ آن را نتیجه قوه ثقل تلقی می‌کردند و در قرن حاضر براساس نظریات پست‌مدرنیسم هر بیننده‌ای می‌تواند برداشت خود را از این واقعه بیان کند و یک نظریه واحدی نباید بر این دیدگاه اعمال سلطه کند و هر بیننده‌ای برای خود دنیایی است. با این دیدگاه، خوانندگان کتاب نگارنده مقدمه‌اند و همراه گردآورندگان این اثر.

اما از نظر پدید آمدن این مجموعه باید بگویم به همراه مترجم توانا و جوان سرکار خانم شمس کوشیده‌ایم تا تمامی کتب و متونی را که در زمینه حکمرانی به زبان انگلیسی قابل‌دستیابی بوده، مرور کرده و از هر کدام بخشی را که مرتبط به موضوع حکمرانی و

پیشگفتار ذ

روشنگر این مفهوم بوده است در ساختاری ۵ فصلی ارائه نماییم، همان گونه که از تنوع مطالب استنباط می کنید، نگاه های متفاوتی نسبت به موضوع حکمرانی وجود دارد و این عدم همگرایی، گاهی به گسستگی مفهومی منجر می شود که باید همواره در نظر مخاطبان باشد. آنچه در توان ما بوده است برای روشنی بخشیدن و وضوح مفهومی حکمرانی به خرج داده ایم، اگر کاستی هست بر ما ببخشید و مددکار ما باشید.

پدیدآورندگان این اثر بر خود فرض می دانند که از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علامه طباطبائی جناب آقای داود حسین پور و مدیر مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی جناب آقای دکتر محمد شرفی و سایر کارکنان گرانقدر اداره انتشارات که از رهنمودها و حمایت آنان در طبع این کتاب برخوردار بودم سپاسگزاری کرده و در راه توسعه کشور برایشان توفیق آرزو کنیم.

همه مدد از خاطر رندان طلب ای دل ورز
کار صعب است مباد که خطایی بکنیم

الوانی - شمس

زمستان ۱۴۰۱